

„Boheem“

ooper oma kõige rõõmuküllasemal ja traagilisemal kujul

TEKST SVEN KARJA

FOTO VANEMUISE ARHIIV

Helilooja Giacomo Puccini, kelle surmast 2024. aastal täitus sada aastat, kuulub vaieldamatult maailma muusikaajaloo suurnimede hulka, kelle ooperid on pea iga ooperiteatri kavas. Erandiks pole ses osas ka Vanemuine, kus hetkel repertuaaris nii „Madama Butterfly“ kui „Turandot“. Kevadel 2025 lisandub neile kolmas Puccini ooper, eelmistega vähemalt sama tuntud „Boheem“. Vanemuise muusikateatri ajaloos on see juba viies selle ooperi lavastus, seega peaks olema tegu Tartu ooperisõbrale juba tuttava teosega. Samas on eelmistest lavastustest (aastatel 1935, 1942, 1952, 2001) möödunud piisavalt palju aega, et tasuks korra meelde tuletada „Boheemi“ valmimise aega ja tausta.

Puccini kui ooperihelilooja tähelend jäi 19. ja 20. sajandi vahetusse. Teda on nimetatud viimaseks itaalia klassikaliseks ooperiheliloojaks, millega on silmas peetud asjaolu, et Puccinil õnnestus itaalia klassikalise ooperi vokaaltraditsioon sulatada ühte juba uute, 20. sajandi muusika kõlavärvidega. Otsides paralleele kujutava kunstiga, tasub märkida, et Puccini kaasaegsed olid nii prantsuse impressionistid kui ka saksa ekspressionistid.

1896. aastal Torinos esimest korda publiku ette jõudnud „Boheem“ viibki meid noorte kunstnike seltskonda 19. sajandi keskpaiga Pariisis, viletsust trotsivate ja suurest kuulsusest unistavate verinoorte kunstnike ja poeetide vaestesse ärklitubadesse, kus leiab aset Rudolfo ja Mimi

suur ja traagilise lõpuga armastuslugu. Eestlasele on see ositi eksootiline, kuigi ilmsesti mitte päris võõras keskkond, jõudsid ju Pariisi I maailmasõja eel ja järel ka paljud eesti kunsti suurnimed Eduard Wiiraltiga eesotsas.

„Boheemi“ sünnilugu oli suhteliselt vaevaline ja konfliktiderohke, alates asjaolust, et prantsuse kirjaniku autobiograafilise romaani „Stseene boheemlaste elust“ (1849) ooperiks muutmise soov tekkis korraga kahel heliloojal. Lisaks Puccinile inspireerus teosest ka Ruggero Leoncavallo, kelle suurimaks panuseks muusikalukku jäi ooper „Pajatsid“. Lõpptulemusena valmiski kaks „Boheemi“-nimelist ooperit, neist Leoncavallo oma on nüüdseks vajunud täielikku unustusse. Ehkki Puccini „Boheemi“ esmalavastuse dirigendiks sai tollal noor ja mitte eriti tuntud Arturo Toscanini, kujunes ooperi vastuvõtt pigem tagasihoidlikuks. Alles „Boheemi“ kolmas esitus Palermos 1896. aastal tõi kaasa triumfi ja lennutas ooperi igaveseks maailma ooperite kullafondi.

2025. aasta hiliskevadise lavastuse, Vanemuise viienda „Boheemi“ toob publiku ette Briti ooperilavastaja **John Ramster**, kelle värskusest ning energiast pakatavas käsitluses leiavad ooperi sündmused aset sõjajärgses, revolutsioonihõnguliste 1960ndate Pariisis. Ooperi muusikajuht on **Risto Joost**, lava- ja kostüümikujunduse loob Kanada-Briti teatrikunstnik **Bridget Kimak**.

Arhiivifoto „Boheemi“ lavastusest Vanemuises 1952. aastal. Mimi ja Rudolfo osades olid toona Linda Tanni ja Johannes Lükki.